

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om utredning angående ersättning i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 5, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har herr *Holmgren* anfört och hemställt följande:

»Tjänstgöringen vid flygvapnet är förenad med långt större risker än vad fallet är med tjänstgöringsförhållandena vid andra delar av försvarsväsendet. En hel rad av svåra olyckor äro att anteckna, sedan detta vapen inrangerats bland våra försvarskrafter. De förmåner, som personalen åtnjuter, kunna icke anses motsvara de större riskerna under tjänstgöring vid detta vapen. I all synnerhet är det för en familjeförsörjare en ständig källa till oro att veta, att han icke har laglig rätt — i form av försäkring eller dylikt — till rimlig ersättning åt sina efterlevande anhöriga, därest han själv omkommer eller bliver invalid under utförandet av tjänsteflygning.

Visserligen har Kungl. Maj:t i förekommande fall avgivit proposition till riksdagen om ersättning, vilken av riksdagen även beviljats, men en ersättning, som är beroende av beslut från fall till fall, måste alltid komma att betraktas såsom oviss, helst utslagen av sparsamhetsiver kunna växla med olika sammansättning av riksdagens kamrar.

Flygvapnet är i behov av alldeles särskilt duglig personal. Tvivelsutan skulle ordnade förhållanden inom det område, som här blivit berört, i någon mån bidraga till en god rekrytering, och frågan är föremål för utredning och förslag inom pensionskommittén i sammanhang med andra ärenden.

Det synes mig emellertid vara av vikt, att denna ersättningsfråga snarast vinner sin lösning, och då den utan större olägenhet torde kunna utbrytas ur det komplex av frågor, med vilka den för närvarande är sammankopplad, får jag hemställa, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t skyndsamt vill utreda frågan om ersättning till vid flygvapnet anställda vid olycksfall m. m. och till nästkommande riksdag avgiva förslag i ärendet.»

För bedömande av det i motionen berörda spörsmålet torde det vara erforderligt att närmare redogöra för de grunder, efter vilka ersättning för närvarande utgår dels till vid olycksfall under flygtjänstgöring skadad personal såväl under den tid, sådan personal kvarstår i tjänst, som efter avgång ur tjänst, dels ock till efterlevande efter personal, som avlidit till följd av sådant olycksfall. Då emellertid frågan om sagda ersättning nära sammanhänger med de förmåner, som tillkomma i tjänst varande flygpersonal, torde till en början nämnda personals avlöningsförhållanden böra beröras.

I avseende härå torde först böra framhållas, att till flygvapnets personal, utöver den enligt vederbörande avlöningsförfattningar fastställda avlöningen, utgår särskild ersättning under flygtjänstgöring. Härvid gälla vissa av Kungl. Maj:t i brev den 23 december 1926 fastställda grunder. Enligt dessa utgår till flygförare och flygspanare ett månatligt *flygtillägg* till belopp, som med hänsyn till vederbörandes utbildningstid och tjänstegrad växlar mellan lägst 60 och högst 270 kronor. Härtill kommer för lärare vid flygskola ett månatligt *lärartillägg*, utgörande för förste lärare 60 kronor och för andre lärare 45 kronor. Därjämte åtnjuter flygmekaniker ett månatligt *mekanikertillägg*, utgörande för chefmekaniker 60 kronor och för annan mekaniker med godkänd examen 30 kronor.

Nu nämnda särskilda förmåner under flygtjänstgöring äro, på sätt av bestämmelsernas avfattning framgår, avsedda att provisoriskt tillämpas, intill dess i samband med den förestående regleringen av de militära pensionsfrågorna prövning ägt rum av frågan angående beredande av skäligt understöd åt personal, som under flygtjänstgöring drabbats av olycksfall, eller, där sådant olycksfall medfört döden, åt den avlidnes efterlevande.

Vad angår frågan om *ersättning till personal, som under flygtjänstgöring drabbats av olycksfall*, gäller för närvarande följande. Därest beställningshavare skadats till följd av sådant olycksfall och därigenom blivit *hindrad att tjänstgöra*, äger han, om olycksfallet medfört sjukdom, åtnjuta oavkortad lön, så länge sjukdomen varar, d. v. s. samma förmån, som enligt gällande avlöningsreglemente tillkommer beställningshavare jämväl vid olycksfall i tjänsten under andra omständigheter än flygtjänstgöring. Därjämte äger han under samma tid uppbära *flygtillägg* — flygmekaniker dock med avdrag av honom tillkommande *mekanikertillägg* — samt eljest utgående *lärartillägg*.

Beträffande därefter frågan om de förmåner, som skola utgå för de fall, då under flygtjänstgöring *skadad personal nödgas avgå från tjänsten*, torde till en början böra framhållas, att denna fråga, i vad avser officerare och underofficerare, ännu icke blivit prövad av riksdagen, enär den ansetts böra avgöras i samband med den förestående regleringen av de militära pensionsfrågorna. Berörda fråga har också varit föremål för utredning av 1921 års pensionskommitté, som i sitt den 22 maj 1925 avgivna betänkande med förslag till militär tjänstepensionslag framlagt förslag i ämnet. Kommittén återger i sitt betänkande ett av försvarsväsendets lönenämnd i ärendet avgivet utlåtande, i vilket erinras, hurusom i åtskilliga fall genom beslut av riksdagen särskilda förmåner medgivits beställningshavare vid försvarsväsendet, som avgått på grund av skada i tjänsten, ådragen under andra förhållanden än vid flygtjänstgöring. Dessa beslut hade inneburit, att vederbörande medgivits att utöver eljest tillkommande

pension och fyllnadspension uppbära jämväl pensionsförbättring. Enligt gällande grunder för pensionsförbättring till f. d. beställningshavare vid armén och marinen utginge nämligen denna förmån endast till den, som avginge efter uppnådd åldersgräns.

Enligt 1921 års pensionskommittés förslag skulle rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension tillkomma bland annat den, som träffats av skada eller olycksfall i tjänsten och till följd därav befundes oförmögen för framtiden att behörigen sköta sin tjänst. Pensionen skulle i sådant fall utgå med det belopp, som motsvarade det för beställningshavaren vid tiden för olycksfallet gällande tjänstepensionsunderlaget.

Enligt dessa bestämmelser skulle alltså den, som under flygtjänstgöring bleve skadad, så att han i följd därav måste avgå från tjänsten, oavsett levnadsår och tjänstår, äga erhålla fulla pensionsförmåner. Kommittén ansåg sålunda ej, att någon högre pensionsförmån borde tillkomma den, som skadats under flygtjänstgöring än den, som måste avgå från tjänsten av annan under tjänstutövning iråkad skada.

Pensionskommitténs förslag till militär pensionslag har, såsom av det anförda torde framgå, ännu icke föranlett någon framställning till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida. Enligt uttalande av chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 4 september 1926 har den fortsatta utredningen av den militära tjänstepensioneringen ansetts lämpligen böra vila, intill dess Kungl. Maj:t och riksdagen haft tillfälle taga slutlig ståndpunkt till frågan, vilka principer böra ligga till grund för tjänstepensioneringen inom den allmänna civilförvaltningen.

Det torde böra framhållas, att hittills icke inträffat något fall, då beställningshavare på grund av skada under flygtjänstgöring nödgats lämna sin anställning.

Ifrågavarande personal omfattas jämväl av bestämmelserna i, beträffande officerare och underofficerare, 1916 års olycksfallsförsäkringslag och, beträffande manskap, 1927 års militärsättningsförordning. Ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen torde dock endast undantagsvis komma att utgå, enär sådan ersättning endast utgår i den mån densamma överstiger vad vederbörande är berättigad erhålla på grund av annan författning, exempelvis gällande avlöningsreglemente eller pensionsbestämmelser. Enligt 1927 års militärsättningsförordning utgår emellertid ersättning till manskap, så snart för fast anställd anställningen och för värnpliktig tjänstgöringen upphört. I ersättning utgives under sjukdomtiden dels erforderlig läkarvård jämte läkemedel m. m., dels ock sjukpenning för varje dag, varierande mellan 3 kronor 50 öre samt 5 kronor 50 öre. Sedan det egentliga sjukdomstillståndet upphört och skadan visat sig medföra kvarstående men, utgives ersättning i form av livränta med belopp, bestämt med hänsyn till den skadades årliga arbetsförtjänst och graden av invaliditeten. Högsta livränta till fast anställd utgår med 2 000 kronor om året och till värnpliktig med 1 440 kronor.

Vad slutligen angår *ersättning till omkommen flygpersonals efterlevande*, må till en början erinras, att framställningar om dylik ersättning i anledning av inträffade olycksfall numera prövas av riksförsäkringsanstalten, beträffande efterlevande till officerare och underofficerare enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag och beträffande fast anställt manskap och värnpliktiga enligt 1927 års militärsättningsförordning.

Enligt dessa författningar utgår begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock minst 100 kronor. Vidare utgår livränta till änka med belopp, motsvarande en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst, och till varje den avlidnes barn, som ej fyllt 16 år, med belopp motsvarande en sjättedel av arbetsförtjänsten. Slutligen utgår till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, en livränta å ett årligt belopp, motsvarande värdet av det underhåll, de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst. Vid fastställande av begravningshjälp och livränta gäller enligt olycksfallsförsäkringslagen, att belopp, varmed den årliga arbetsförtjänsten överstiger 3 000 kronor, icke tages i beräkning. Samma är förhållandet enligt militärsättningsförordningen, då fråga är om vid försvarsväsendet fast anställt manskap. Beträffande värnpliktiga åter antages arbetsförtjänsten utgöra vissa särskilda, i förordningen angivna belopp för olika kategorier av värnpliktiga. I följd av angivna bestämmelser uppgår det högsta beloppet för t. ex. livränta till änka enligt olycksfallsförsäkringslagen till 750 kronor. Samma livräntemaximum är fastställt enligt militärsättningsförordningen för änka efter fast anställt manskap. Det högsta livräntebelopp, som enligt nämnda förordning kan utgå till änka efter värnpliktig, utgör 540 kronor.

Därest omkommen flygare varit delägare i någon av de för försvarsväsendets personal avsedda änke- och pupillkassorna, utgår givetvis pension till hans efterlevande enligt vederbörande kassas bestämmelser. På grund av föreskrift i olycksfallsförsäkringslagen lärers åtnjutande av dylik pension jämte av staten bestritt dyrtidstillägg därå medföra viss reducering av enligt lagen utgående livränta.

De förmåner, som enligt ovan angivna grunder utgått till efterlevande änkor och barn efter under flygtjänstgöring omkommen personal, hava emellertid i vissa fall genom särskilda beslut av riksdagen höjts genom beviljande av pension å allmänna indragningsstaten. Sådan tilläggspension har sålunda i några fall beviljats änka efter officer till så stort belopp, att densamma jämte från änke- och pupillkassa utgående pension skulle uppgå till 1 500 kronor. Änka med minderåriga barn har härvid tillerkänts barntillägg beräknade efter ett belopp av 300 kronor för varje sådant barn. Genom beslut av 1928 års riksdag tillerkändes vidare änka efter fänrik i flottans reserv en tilläggspension å 456 kronor, att åtnjutas utöver änkan tillkommande liv-

ränta från riksförsäkringsanstalten å 750 kronor. Änka efter korpral tillerkändes en pension av 1927 års riksdag å 408 kronor, att åtnjutas jämte från riksförsäkringsanstalten utgående livräntebelopp å 600 kronor.

Därjämte har riksdagen i några fall beviljat pension från allmänna in-
dragningsstaten till efterlevande föräldrar efter omkomna militärflygare.
Det har därvid gällt sådana fall, då livränta enligt olycksfallsförsäkrings-
lagen eller militärsättningsförordningen ej kunnat utgå, enär föräldrarna
icke i föreskriven mån varit beroende av den avlidnes arbete för sitt uppe-
hälle. I fråga om officers efterlevande föräldrar har pensionsbeloppet,
därest endast en av föräldrarna levat, i regel fastställts till 600 kronor; dock
har riksdagen år 1928 i ett fall beviljat ett något lägre belopp eller 492
kronor. Efterlevande moder till värnpliktig tillerkändes av 1927 års riks-
dag i ett fall 504 kronor och i ett annat fall 600 kronor.

Av inhämtade uppgifter angående samtliga genom flygolyckor omkomna
militärflygare framgår, att endast ett mindre antal av dessa olyckor för-
anlett beviljande till efterlevande av livränta från riksförsäkringsanstalten
eller pension från riksdagen. Anledningen härtill torde vara den, att fram-
ställningar i sådant syfte icke inkommit från vederbörande, vare sig detta
nu berott på att de omkomna saknat anhöriga eller efterlämnat anhöriga i
sådan ställning, att ekonomiskt stöd från statens sida icke ansetts böra
ifrågasättas.

Såsom framgår av det ovan anförda, hava hittills icke fastställts några
generella grunder, efter vilka ersättning bör utgå till omkommen flygperso-
nals efterlevande, utan har efter framställning från vederbörande varje
särskilt fall prövats med hänsyn till de föreliggande omständigheterna.
Det framgår ock, att de förmåner, som tillkommit ifrågavarande efter-
levande, i allmänhet äro högre än de, som utgå till efterlevande efter
statsanställda, vilka omkommit på grund av annat olycksfall än under
flygtjänstgöring. Frågan om de belopp, som skäligen böra tillkomma efter-
levande efter vid flygtjänstgöring omkomna har emellertid varit föremål för
överbärande hos sakkunniga, som vid olika tillfällen tillkallats för utredning
av militära avlönings- och pensionsfrågor. Jämväl 1921 års pensionskom-
mitté hade av Kungl. Maj:t erhållit uppdrag att verkställa utredning och
avgiva förslag rörande de särskilda förmåner, som borde tillkomma i sam-
band med flygtjänstgöring omkommen beställningshavares efterlevande.
Kommittén hade emellertid icke utfört detta uppdrag, när kommitténs verk-
samhet enligt beslut av Kungl. Maj:t den 4 september 1926 skulle omedel-
bart upphöra. Ärendet hänsköts emellertid icke — liksom icke heller övriga
militära pensionsfrågor — till de sakkunniga, vilka under namn av 1926
års pensionsutredning samma dag tillkallades för att inom finansdeparte-
mentet biträda med överarbetning av föreliggande förslag till civil tjänste-
pensionslag och av vissa andra pensionsfrågor.

Slutligen må nämnas, att riksdagen år 1923 medgivit, att dödsboet efter militär beställningshavare, som avlidit till följd av skada, ådragen under flygning i tjänsten, må, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, tillerkännas *begravningshjälp*, överstigande det enligt vederbörligt avlöningsreglemente utgående beloppet av sådan förmån.

Utskottet.

Motionärens förslag innebär, att frågan om ersättning vid invaliditet eller dödsfall på grund av flygolycka skulle snarast göras till föremål för utredning och förslag. I avseende härå får utskottet, under hänvisning till den ovan lämnade redogörelsen, erinra, att nämnda fråga till följd av statsmakternas tidigare intagna ställning därtill kommit att bliva nära förbunden med frågan om flygpersonalens särskilda förmåner under flygtjänstgöring. Såsom ovan framhållits, äro nämligen de nuvarande provisoriska flygtilläggen avsedda att utgå, intill dess i samband med förestående reglering av de militära pensionsfrågorna prövning ägt rum av frågan angående beredande av skäligt understöd åt personal, som drabbats av olycksfall, eller, där sådant olycksfall medfört döden, åt den avlidnes efterlevande. Med hänsyn härtill torde det näppeligen låta sig göra att, såsom motionären synes ifrågasätta, upptaga sistberörda spörsmål till prövning och definitivt avgörande, utan att det förstnämnda spörsmålet samtidigt bringas till en slutgiltig lösning. Enligt utskottets mening lär icke heller ett ståndpunktstagande i sistnämnda båda frågor lämpligen böra ske före de militära pensionsfrågornas lösning. Bortsett från det förhållandet att man vid fastställandet av nu gällande provisoriska flygtillägg utgått från denna förutsättning, må endast erinras, att 1921 års pensionskommitté i sitt förslag rörande ersättning åt flygare vid invaliditet förutsatt, att denna fråga skulle lösas i samband med den nya militära pensionslagstiftningen. Under nu angivna förhållanden kan utskottet icke förorda, att de i motionen berörda spörsmålen utbrytas ur sitt sammanhang med övriga militära pensionsfrågor för att göras till föremål för särskild utredning.

Den ställning, utskottet sålunda intagit, synes utskottet desto mer motiverad, som, enligt vad utredningen i ärendet givit vid handen, den nuvarande provisoriska anordningen knappast kan sägas vara förenad med några större olägenheter. Vad särskilt angår ersättningen till efterlevande efter omkomna militärflygare framgår av utredningen, att dylik ersättning utgår enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller 1927 års militärsättningsförförordning. Riksdagen har ock ställt sig välvillig till framställningar om särskild pension i sådana fall. Då antalet nu ifrågavarande olycksfall är jämförelsevis ringa, torde — i avvaktan på den definitiva lösningen av här förevarande spörsmål — prövningen av inkommande framställningar om pension av statsmedel kunna, såsom hittills skett, i varje särskilt fall verkställas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts har utskottet funnit sig icke kunna biträda det i motionen framställda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om ersättning i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 5 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1929.

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *C. E. Svensson, Pettersson* i Olovstorp, *Lindley, Lindgren, Ström, Abrahamsson** och *P. A. Larsson*;

från a n d r a kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Wikström, Lovén,* Svensson* i Betingetorp, *Edberg,* Svedman** och *Andersson* i Falkenberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.